

11. Առ քեզ գանձ բարձւմ հոգեւորական
Որ զմինը շարժէ աշխարհս ամենայն
Դար եւ առաջին Տեսաըն գերեզման
Սուրբ . . .

12. Յոյժ ահեղագոչ Հընդմամբ մեծամյն
Լըպըն տարածի ի մէջ Յարութեան
Մեզ քրիստոնէից լիբ դու աւ գնական
Սուրբ . . .

13. Ի գեթօսամանի Ճորն արբունական
Որ Ասուուածածնի դիրն է եւ տապան
Անդ է լինելոց ահեղ դատաստան
Սուրբ . . .

14. Ամենայն սրբոց ես դու բնակարան
Եւ մեղաւորաց մարդկան քաւարան
Առ քեւ մրտանեն ի յերկնից ինրան
Սուրբ . . .

15. Ակրո յերկի ես դու Տեսան սիրական
Հանդիյն ամթույն քերովիքական
Ուրից արարչին եղիք պատուանդան
Սուրբ . . .

16. Արդ չունիմ կարիք որ քեզ է արժան
Բարբառել բանիք գովասանական
Կամ տաղին չափել երգ ներբոշական
Սուրբ . . .

17. Յնձութիւն ես դու աշխարհի համայն
Առաւել Հայոցը ժողովրդեան
Արանց եւ կանանց ծերոց եւ մանկան
Սուրբ . . .

18. Եռեք տաճարը են աստ հիւցական
Մեծնին Յարութեան եւ Սուրբ ծննդեան
Եւ սուրբըն Յակով փառաւորական
Սուրբ . . .

19. Առքային երկնից բարելի սեղան
Խոննի եւ պատարադ ի քեզ վերանան
Ծնորչք սուրբ Հոգեւնից քեզ առ մեզ մշտ գ ան
Սուրբ . . .

42. B. զոր մինչ շարժէ զախարհս ամենայն: C.
որ զմին գին է զախարհս ամենայն: E. որ զմին
իննի է տիպարս ամենայն: F. որ միջ գինն է աշ-
խարհս ամենայն:

43. A. անեղ գուէ: — 47. CE. մեր քրիստո-
նէից: F. մոր քրիստոնէից քու լիբ: — 49. C. հետու-
մանի: BF. Գեթօսամանի: C. Գետեմանի: D. Գեթէ-
մանի: E. Գետամանի:

50. DE. Ասուուածածնին: — 51. C. քեզ ին-
կըրց է: A. ինարոց: — 53. CEF. ես միջունարան: —
54. BEF. մազաւորոց: — 55. C. առ քեզ: —
57. C. երիքի DE. տիպարս: — 56. C. աթուոց: —
59. C. ես զու:

61. B. զոր: — 63. B. առաջ: — 56. C. Հայոց
մեր: D. յարցը:

67. BCEF. մանկան: — 69. ABCE. տաճար.

71. E. պատ է: — 73. AB. բարելի: — 74. C.
ի քին: A. քերնական: — 75. EDE. չորսք Ա. հոգոն:

20. Լցեալ տումարիս մեր արեթական
Հազար եւ ութուն չորս թիւ ի ըլման
Յակովէս այս քեզ երգ ընդայցան
Սուրբ . . .

21. Ին անեղին ուուրբ Երրորդութեան
Փառք եւ օր հնութիւն միշտ եւ յափտեան
Զմեզ արժան արա քոյին տեսութեան
Սուրբ . . .

Հ Ա Խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն

Ա Ն Տ Ո Ւ Ե Ա Ն Հ Ա Բ Յ

Մ Գ Ա Ղ Ա Ր Ե Ս Ց Ռ Ա Տ Ե Ր Ո Ւ Ն Ե

Անտոնեան Միարանութիւնն յՕթա-
քեց Կոստանդնուպոլիսյ իր Մատենագա-
րանին Ձեռագրաց մէջ ունի Մազաղա-
թեայ բլրլոգիր Աւետարան մը Շն թուա-
համարաւ, որուն նկարագրութիւնն է հա-
մառօտիւ, Թուղթը՝ 233: — Մնծութիւնն
15×10 սմ.: — Գրութիւն երկսինն
10×7 սմ.: — Մազաղաթեայ Պահպա-
նակ ունի սկիզբը 3 թուղթ եւ 8 թուղթ
այ վերջը զատորի: — Կազմ՝ գորշ կա-
շեկազմ: — Հանգամանք՝ շատ լաւ: —
Խորան՝ կայ իւրաքանչիւր Աւետարանի
սկիզբը եւ լուսանցքներու վրայ թռչնա-
զարգեր, գործ յաջող ձեռաց: Հատուածոց
սկզբնատառերն ալ սուեգըն են: Գրիչը,
Տեղն եւ գրութեան թուականն անցայտ է:
Յիշատակարանի պակելով: Կայ միայն
նորագյն ճեռքէ այսպիսի Յիշատակագրու-
թիւնն մը.

“Յիշատակ է Աւետարանս այս Հա-
ւացիցի թէրքի Պատրոսարի որդիի Խաչա-
տուրին ի ինաւն լիքանան ի նորացն Ա-
մենափրկիչը Հայոց ծխարտասիրաց վանուց,
իւր ծննդաց հորդըն Աստուած ողբարի ամէն.
Թվին Հայոց Ուծէն (1726) Ուռնարի
ամուռն իս ին ճեռամք Տէր Ակորին, (Մու-
րատեան, որ Անտոնեան Միարանութեան
չորս հիմնադիր կեղայիններէն մին էր):

Ուշագրութեան արժանի է Ձեռա-
գիս յատկապէս Յովհ. ԽԱ. 17 համարով,

77. DF. տօմարիս, C. Հայոց Թռչնական: —
78. C. եւ թիւ ի բանն: — 79. A. առ քեզ: —
83. B. արժանի: A. քին:

ՀԱՅՈՍՏԱԿԱՆ

ԱՆՏՈՆԵԱՆՑԱՐՑ

Անտոնեան Միաբանութիւնը յօրթաքէց կոստանդնուպոլիս իր Մատենադարանին Ձեռագրաց մէջ ունի Մագաղաթեայ բոլորգիր Աւետարան մը ծթ թուահամբաւ, որուն նկարազբութիւնն է համառիւ. Թուղթը՝ 233: — Մեծութիւն 15×10 սմ.: — Գրութիւն երկսին՝ 10×7 սմ.: — Մագաղաթեայ Պահպանակ ունի սկիզբը Յթուղթ եւ 8 թուղթ ալ վերջը դատարկ: — Կազմ՝ գորշ կաշեկազմ: — Հանգամաննը՝ շատ լաւ: — Խորան՝ կայ իւրաքանչիւր Աւետարանի սկիզբը եւ լուսանցքներով վեայ թռչանապեր, որդը յաջող ձեռաց: Հատուածոց սկզբանատերն ալ ուկեցին են: Գրիշը, Տեղն եւ գրութեան թուականն անցատ է: Յիշատակարանի պահպետը: Կայ միայն նորագօյն ձեռքէ այսպիսի Յիշատակագրութիւն մը.

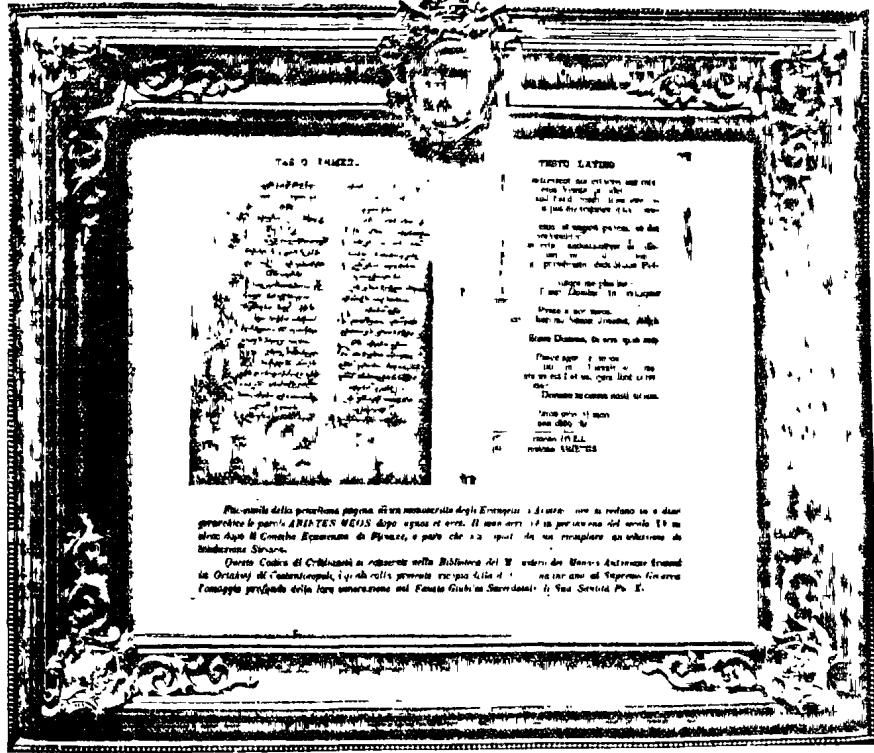
“Ծիշատակի է Աւետարանս այս Համբացի Թօնքը Պաղտասարի որդի Խաչատուրին ի Ետան Լիքանան ի Նորաշէն Ամենափրկիկ Հայոց ծչմարտասիրաց վանուց, իւր ծնօղաց հոգոյն Աստուած ողորմի ամէն. թվին Հայոց Խռձէն (1726) Յունվարի ամսուն իս ին ճեռամբ Ծէր Ակորին, (Մուշատեան, որ Անտոնեան Սիրաբանութեան չորս հիմնափրի եղացյաներէն մին էր):

Ուշագրութեան արժանի է Ձեռագիտութիւն յատիսպէս Յովհ. Խ.Ա. 17 Համարով,

77. DF. *տօմարիս*, C. *Հայոց թռւակներ*; —
 78. C. *և* *թիւ* *ի լրման*; — 79. A. *առ քեզ*; —
 83. B. *արժանիք*; A. *բռն*.

ուր կը խստորի ցայսօր ծանօթ բնագրէն։
Յովհաննու այդ համալր հիմն հայերէն
թարգմանութեան մէջ է։ «Ասէ ցնա երիցս
անդամ»։ Սիմոն Յովհաննու սիրեն զիս։
Ժրտանքաւ Պետրոս . . . եւ ասէ ցնա։ Ցէր
զու զամենայն գիտես են։ Ասէ ցնա Ծիռու։
արածեա ԶՈՂՈՆԱՐՄ իմ։ Զեռագիրս հոս
ունի հետաքրքրական բնթերդուած մը

Տիեզ, ժողովց ժամանակի՝ ծագումը ասորական կը համարինք, վասն զի բառին ասորերէն համապատասխան բառն հաւասարապէս թէ ինչ եւ թէ ոչիսար կը նշանակի։ Բնախանաբար հայ բնազրին այլ պրտակարզի ընթերցուածը, որ Աստուածաբաններու քով կրնաց այլ եւ այլ մեկնութիւններ ընդունի, չետաքրքրական է բանափրաց

*Արածին ԶԽՈՂԵՍՍ իմ: Հնմթերցուածին Տաղումը եւ հնութիւնը գժուալին է որոշել: Հաւանականաբար Տաղու մն ասորական է Ժի գարուն մերձաւորապէս, երբ օրինակուած կերեւայ Ձեռադիխ յԱսորիք: Այսպէս կը միտինք կարծել, նկատելով որ այդ գարուն կը յուզուէին քրիստոնեայ աշխարհն մէջ Հռովմայ Քահանապահետին Եկեղեցւոյ գլխաւորութեան եւ պատրիարքական Ամեուոց գասակարգութեան վրայ ինքիրներ. մասնաւորապէս Փորինտեան

եւ աստուածաբաններու համար՝ Թերեւս
մանիր հետազօտութիւնը Ձեռագրաց մէջ
նոյն ընթերցուածը նաև ուրիշ Օրինակ-
ներու մէջ յերեւան հանէ:

Անտոնեան Միաբանութիւնն առթիւ
Պիոս Ժ. Սրբ., Քահանայապետին 50 ամեայ
քահանայական Յորբեանին՝ մինչ ազդի եւ
աղինք, թագաւորք եւ իշխանք գանձերը
բացած թանկապին նուերներով մէկզմէկ
գերազանցել կը ճգնէին, փութաց իբրեւ
դոյզն նուեր կը կողմանէ ընծայել նորին:

Սրբութեան Ձեռագիր հի Հետարքքրական
ընթերցուածիս լուսանկարը ձուլածոյ ոսկե-
զօծ 26×32 սմ. շրջանակի մեջ գետեղած,
որուն փորցուած նմանահանութիւնը կը
ներկայացնեէ պատեհերս (էջ 375):

Սուերս փոխանակ նույըընկալ Մաս-
նաժողովին յանձնելու մեր գործակատարը
ի Հռոմ՝ առանձինն ունինդրութեան մէջ
ներկայացնելու շքնարագիւտ խորհուրդը կը
յլանայ, որուն գործադրութիւնը հանդի-
սական օրէն ամիսուկէս կը յապաղի Արքա-
զան Յոթելարին հիւանդութիւնը վրայ
հանձնով, եւ անցեալ տարւոյ Դիկտումբեր
ՅՈՒնի հաջիւ կրնայ մատուցանել զայն յօտու-
նորին Սրբութեան Քահանայասեանական
զահցից հանդերձ բարեմախթանաց թղթով
Միաբանութեանս: Պիոն Ժ. գոհութեամբ
ընդունելով այս դցյան նուէրու չնորհակարա-
ւել իսաստալից հնչքնչնչին նամական եւ
Առաքելական օրհնութեամբ կը պատուէ
Անտոնեան Միաբանութիւնը, ու դգբերով կը
հայրական մատունց գիրը Ուխտիս Ընդհան-
րական Արքահօր առ Գերաշնորհ Հ. Ռա-
ֆայէլ Վ. Միասկրեան:

*Օրթաքեօն Կ. Պոլոսյ
և Վանս Ս. Ապոնին մեծի Առաջին:*

Հ. ԻՍԱԳԻՆ Վ. ՄՐԱՊԵԱՆ
Միական Անդունեան:

Ե Զ ՈՒ Թ Ա Ր Ա Վ Ա Կ Ա Ն

ԱՐԵՎԻ ԳՈՒՅՈՒՆԻՒԹԵՐՈՒՆ

(Հայունականութեան)

III-2: Characteristics of Sensors

94. ԳԻՏԵԼՔ. (Ա.) Այս բառարանի մէջ
յիշուած չեն այն բառերը որք գտասկան հայե-
րէնին ու Ծինայ բարբառին մէջ նոյն են բոլորո-
վին, ինչպէս Ազգ, Աժան, Ամոռ, Աթոռ, Ազօն,
Ազատ, Աշու, Աշը, Աղիք, Արծաթ, Ամուր, Ա-
շուն, Գարուն, Ատել, Աղուէս, Արդար, Մեղա-
լոր, Խաչ, Խուրը, Վարդապէտ, Գժոխիք, Գա-
տաստան, Արքայոթիւն, Կշեխող, Ծննդեղ, Եր-
եխ, Խենին, Խաչ, Խաչ:

(Բ.) Կը յիշուին հաս կարգ մը բառեր որք
թէաէտ ռասանան համեստին հէտ նորդ են ու

լրովն հասարակ կամ դիւրին բառեր չեն, եւ
անոնց երեւումն գաւառաբարբառին մէջ անա-
կնակ մըն է, ինչպէս ոհ (երկիւղ), բանութիւն-
“ամոն նօթառքիւ”:

(Գ.) Մըստ տրուած են հոս նաեւ այն
կարգի բառերուն, որք գրաբարին հետ բոլորո-
վին նոյն ըլլալով հանդերձ, նշանակութեան
տարրեր երանդով մը կը գործածուին Ախայ
գաւառականին մէջ զ. օ. Բաղրամել, Բանսատեղ,
Էւեր, Ընդէն, Նանա-:

(Պ.) Կարգ մը բառեր շարքն են անցած ոչ
իրենց համար, զի հասարակաց են դրաւորին եւ
գաւառականաց, այլ ասացուածներուն ու ոճե-
րուն համար որք կը յօրինեան իրենց վրայ. զ. օ.

Աչ-ը յիշած ենք որպէս զի “աչք անել” .ը ի
մէջ բերենք:

(б.) Մասնաւոր ոչազդրության համար առաջ գործություն կատարելու վեհապահուած են օրինակով։
(շ.) Տեղ տեղ Եւրոպական համագործ աշխարհին հանդէպ հայերենին՝ ի մեծագոյն ճշգույթին։

1

ԱԳԻ. — պոչ, ձետ. ԱՔ. ԱՇԻՒ. Կահւ
պարեգոսին ստորոտը շուրջանակի. “Փիստա-
նին ագիքը, նորոգել:

ԱԿՈՒԳԱՅ. — Ջրի ճամփայ, փողը ակի
մէջէ:

ԱԳՐԱՄԵԶ. — Երկու ազդեցիներուն մէջտեղը:
“Ագրամէջն առաւ տղան ու ծեծեց։”

ԱԴԱՄՄԱՅ ՄՈՒԹ. — ԽօԼ մութ (պատահական խաւար):

ԱԶԱՊ — ամուրի, ոչ-կարգուկ։
ԱԶԱՎՈՒՈՒՐ (ազնաւոր), ազնուական. Կը
գործածուի իրաբեւ, յատուկ անուն։

ԱժԱՆ — դիւրագնի։ ԱԺՆԵԼ = աժն-
նալ։ Կ'ըսուի նաեւ զոյթ — “աժան և ըրացկան»։

“ԱԼ = ԵՐԱ: “Ե՛Ս ալ”: — ԱԵԲՂԻ, —
“ԱԼ չ'անեսո՞ւ: “ԱԼ մ'ուտեր՞ո՞ւ: “Ա՛Լ տուր՞ո՞ւ:

ԱՀՔԸ — ԱՅԼՔԸ, անտեսանելի ոգիսերը:
ԱՎԱՐԻԼ — Տ. Հալւորիլ:

Ալլիք — աղոստ ծառին պատուղը, զառասր նման :

Առ — (1) չառաշաքէ; (2) Առ Առելէ
մանկական լեզուով՝ ծեծել, զարնել; (3) գուռը
սոսիւռ, սոսծիր մը, օտականձիւ, ու օտականձիւ եր-

— առջևին առաջնորդ՝ առաջնորդ:

ԱԽՈՎԻ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. «ԽԵՆԿԻ ՃԱԲՈՒՇՈՒ»

ԱՌ - արմատ ածեմ բային: